

УДК 811.161.2'28
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2020-1-1-28>

НАЗВИ СНІГУ ТА ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НИМ ПОНЯТЬ І ПРОЦЕСІВ У ГОВІРЦІ СМТ БІЛЬМАК ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Онищенко Ю. К.

аспірантка

Волинський національний університет імені Лесі Українки

проспект Волі, 13, Луцьк, Україна

orcid.org/0000-0001-7212-2638

gulia.onischenko@ukr.net

Ключові слова: *діалект, українські східностепові говірки, метеорологічна лексика, атмосферні опади, сема, номінація.*

У статті на матеріалі української східностепової говірки смт Більмак Запорізької області описано найменування снігу та понять і процесів, пов'язаних із ним. Спілкування з носіями аналізованого обширу дало змогу виявити ряд номінацій та явищ, з'ясувати деяку специфіку побуту і світогляду місцевих жителів тощо. Зафіксовані лексеми подано з огляду на їх функціонування в українській літературній мові та інших діалектних континуумах.

Проаналізовано особливості найменувань снігу (лапатога, пухкого, мокрога, снігу з дощем, вітром та ін.), об'єктів, які виникають внаслідок його випадання (намет, вузька стежка, протоптана в снігу, гірка снігу, проталина, місце, де вітер здув сніг, та ін.), явищ природи, пов'язаних із ним (сніжинка, завірюха, снігопад, ожеледь, буря та ін.). Досліджено сукупність маніфестантів у межах кожного поняття, описано їх семантику та варіативність. Більшість аналізованих сем репрезентовано однослівними номінаціями, іноді багатослівними (в основному атрибутивними, зрідка – об'єктними та обставинними словосполученнями). У коментарях носіїв говірки зафіксовано синонімічні назви (пе^нре^нмет, за^ннос, куч'у^нгура; зав'і^нр'уха, заме^нт'іл', хурто^нвина та ін.), порівняння окремих природних явищ (голо^нл'од йак ст'і^нкло).

Деякі номени засвідчено і в сучасній українській літературній мові з тотожним чи відмінним значенням (зав'і^нр'уха, хурто^нвина, зас^ні^нжило, г^нрузнути, рие^нпит'; куч'у^нгура, ураган, гре^нб'ти, зане^нсло та ін.); в інших діалектах представлено широке розмаїття фонетичних (вал'ете, за^нмік, ме^нт'іл', беле^нбень та ін.), акцентних (сльота́, миті́л', гре^нпсті та ін.), словотвірних (замет'єля, дорі^нжина, дорі^ншка, голош'ак, голош'ук, голош'ок, голош'уок, слякот'іна, сл'а́ка, сл'а́коч, за^нміть, метел'о́ха та ін.) і семантичних (вал'іти, лапа́тий, за^ніс, рипі́те, дорож'іна та ін.) варіантів. З-поміж виявлених лексем в інших говорах простежено такі, що мають основне та вторинне (сльота́, завир'уха, меті́л'ниц'а, дорожка та ін.) значення.

NOMINATIONS OF SNOW AND RELATED CONCEPTS AND PROCESSES IN BILMAK VILLAGE OF ZAPORIZHZHIA REGION

Onischenko Y. K.

Postgraduate Student

Lesya Ukrainka Volyn National University

Volya Avenue, 13, Lutsk, Ukraine

orcid.org/0000-0001-7212-2638

gulia.onischenko@ukr.net

Key words: *dialect, Ukrainian eastern steppe dialects, meteorological vocabulary, precipitation, seme, nomination.*

The article describes the nomination of snow and the concepts and processes associated with it on the material of the Ukrainian eastern steppe dialect of Bilmak village, Zaporizhzhia region. Communication with the speakers allowed to identify several nominations of phenomena to find out some specifics of life and worldview of residents, etc. The lexical items are presented based on their functioning in the Ukrainian literary language and other dialectal continua.

Peculiarities of nominations of snow (snowflakes, sleet or damp, windy, etc.), as well as objects caused by snow falling out, are analysed, natural phenomena associated with it (snowflake, blizzard, snowfall, ice, storm, etc.).

The set of demonstrators within each concept is studied, their semantics and variability are described. One-word nominations represent most of the analysed semes; sometimes they are multi-word nominations (mostly attributive, sometimes by the object and circumstantial phrases). The comments of the dialect speakers highlighted synonymous names (peyre/met, za'nos, kuchu'hura; zavi'rukha, zamey'til, khurto'vyna, etc.), comparisons of individual natural phenomena (holo'lod yak stik'lo).

Some nomens are also identified in the modern Ukrainian literary language with identical or different meanings (zavi'rukha, khurto'vyna, zasni'zhylo, h'ruznuty, ry'e'pyt; kuchu'hura, ura'han, hreyb'ty, zaneys'lo, etc.); in other dialects there is a wide variety of phonetic (valéte, zámik, métil, belebén, etc.), accent (slotá, mytíl, hrépsti etc.), word-forming (zametélia, dorizhchyna, dorishka, holoshchák, holoshchýk, holoshchók, holoshchuok, sliakotúna, sláka, slákoch, zámit, meteliu'kha, etc.) and semantic (valúty, lapátyi, zanís, rypíte, dorozhúna, etc.) variants. Among the lexemes found in other dialects, some have primary and secondary (slotá, zavirúkha, metílnytsia, dorozhka, etc.) meanings.

Постановка проблеми. Лексика народних говорів, пов'язана з метеорологічними явищами, давня за своїм походженням, віддзеркалює риси української ментальності та специфіку традиційної культури. Вона становить цінність для науковців, адже на ґрунті евристичних досліджень дає змогу аналізувати світогляд, що відтворюється у свідомості людини, розуміння об'єктивності світу в межах окремого етносу.

Вивченню тематичної групи лексики «Метеорологія» присвятили мовознавчі розвідки і вітчизняні, і зарубіжні лінгвісти. В.М. Манакін розглянув частину метеорологічної лексики, що дійшла до нас із часів спільнослов'янської мовної єдності [1]. Лексику народної метеорології в слов'янських мовах активно досліджували М.М. Кондратенко [2; 3], М.В. Павлюк [4],

М.І. Толстой, С.М. Толстая [5], В.В. Усачова [6] та ін. Українські народні метеоназви привернули увагу О.А. Могили [7–11], М. Гурін [12] та ін.

Розгляду окремих лексико-семантичних груп (далі – ЛСГ) метеолексики російської мови присвятили свої праці О.О. Нефедова [13], В.М. Касьянова [14], О.Г. Мельникова [15], І.М. Суспіцина [16], О.О. Макушева [17] та ін. Польська метеорологічна лексика стала об'єктом лінгвістичного спостереження, зокрема у працях В. Купішевського [18]. Структурно-семантичне дослідження найменувань об'єктів та явищ природи в сучасній англійській мові здійснила Н.В. Ситяніна [19].

У говірках східностепового ареалу назви ЛСГ «сніг» досі не були предметом вивчення в спеціальних мовознавчих розвідках, що й

визначає потребу дослідження закономірностей їх функціонування.

Мета статті – опис назв снігу та пов'язаних із ним понять і процесів в українській східно-степовій говірці смт Більмак Запорізької області (територія південно-східного говору, межа східно-степових та нижньонадніпрянських говірок) та огляд їх функціонування в українській літературній мові й інших діалектних обшарах.

Виклад основного матеріалу дослідження. У межах ЛСГ «сніг» засвідчено однослівні та багатослівні назви. Специфіка позначення відповідних сем носіями досліджуваної говірки виявляється через порівняння з іншими ареалами.

Наприклад, для реалізації семи «**дощ зі снігом, мокрий сніг**» у мовленні інформантів виявлено іменники *мок'ва*, *сл'акот'* та словосполучення *мокрій сніг*. У східнословобожанських говірках зафіксовано номен *слякоть* «сніг з дощем» та дериват *слякотіна* «сира погода» [СУСГ, с. 193], в одеських – лексему *мок'ва* «дощ, дощова погода» та акцентний варіант *сльотá* «негода з сильним дощем», «п'яна людина, пияка» [СУГО, с. 128, 181], у буковинських – лексему *сля́ка* «дощова погода» [СБГ, с. 502], у поліських – деривати *сл'áка* та *сл'áкоч* «слута; дощ зі снігом і вітром» [АЗП ІІ, с. 157], *слатá*, *слотá*, *шьотá* «сльота; причіплива, надокучлива людина», «слаква; погана погода, переважно сніг із дощем; сльота, мокротеча», *сляготь*, *сля́ка* «слаква; погана погода, переважно сніг із дощем; сльота, мокротеча» [ЛПГ, с. 197–198], у гуцульських – варіант *слóта* «дощова погода, сльота» [ГГ, с. 173], у лемківських – номени *слóта* «сльота, погода із затяжним дощем або снігом» [ПЛГ, с. 284], у закарпатських – *слóта* «сльота» [ССХ, с. 335], у західноволинських – *слутá* «тривалий дощ», «надокучлива людина» [КЗГ, с. 222], у бойківських – лексему *слута* «дурень» [БГО ІІ, с. 231].

Перші опади снігу восени репрезентовано атрибутивним словосполученням *первій с'н'іг* (і варіантом *першій с'н'іг*), а також лексемою *кру'па*, яка в говорах маніфестує кілька значень. Варіант *кру'пы* «рідка молочна каша з неподрібнених молочних круп», «ракова ікра» засвідчено в лемківському діалекті [ПЛГ, с. 151], номен *кру'пка* «зборка» – у буковинському [СБГ, с. 236], лексему *крупані́ця* «кашанка; ковбаса, начинена крупами і кров'ю» [АЗП І, с. 258] та іменник *крупні́к* «куліш», «суп з будь-якої крупи» – у поліських [ЛПГ, с. 108], сему *крупі* «крупкуватий сніг» – у гуцульському [ГГ, с. 106], номінацію *кру'пи* «крупа», «ікра» – у бойківському [БГО І, с. 391].

Дію «**сніжити, густо падати, йти, заносити, зав'яяти, почати сипати, покрити снігом**» представлено синонімічними дієслівними формами *сипе*, *вале*, *зам'ятає* та безособовою формою

наме'ло. Окремі лексеми засвідчено в інших українських говірках, щоправда, з різною семантикою: у східнословобожанському ареалі виявлено номен *валі́ти* «те саме значення» [СУСГ, с. 35], в одеському – дієслово *валі́ти* із семантикою «косити у валки» [СУГО, с. 35], у західнополіському – слово *валі́ти* зі значеннями «сукати мотузки з валу», «падати, іти (про густий сніг і дощ)», «викидати; подавати низький протяжний голос (про собаку)» та сполучення *на міло* «збирання грошей у кінці хрестин» [АЗП І, с. 43, 335], у нижньонадніпрянському – дієслово *сі́пати* із семантикою «розставляти, опускати в воду (про сітки)» [ЧНН ІV, с. 63], у бойківському – номени *валити* «валити», «іти напролом» [БГО І, с. 81] та *сі́пати* «сипати», «лити», «нести багато яєць (про курей лише під час свят-вечора)» [БГО ІІ, с. 214], у західноволинському – фонетичний варіант *валéте* «безладно або у великій кількості щось скидати куди-небудь», «бити», «іти навально, напролом», «жертви (про худобу)» [КЗГ, с. 79].

На позначення снігу, який покриває зверху землю, будівлі, дерева та ін., діалектоносії використовують дієслова-синоніми *при'тру'сило*, *при'сипало* та *при'пор'шило*.

Окремої номінації на позначення семи «**лапатий сніг**» у місцевій говірці немає. З цього приводу один із жителів зауважує: *м'ахкій / ла'паний с'н'іг*. Прикметники *м'яго́нен'кий*, *мего́йкий* «м'ягенький» спостережено в бойківському континумі [БГО І, с. 459], лексему *лапа́тий* «такий, що має велику ногу» – у західнополіському АЗП І, с. 277], номен *м'я́кый* «м'який, поверхня якого від дотику прогинається; шовковистий, приємний на дотик», «свіжий, нечерствий», «приємний для слуху», «поступливий, податливий, чуйний (про людину); несуворий (про клімат)» – у лемківському [ПЛГ, с. 180].

Сніжну, із заносами зими репрезентовано словосполученням *с'н'іжна з'і́ма*. У закарпатських говірках виявлено прикметник *с'н'іжаний* «сніжний» [ССХ, с. 336].

Кілька лексем представляють значення «**завірюха, сильний вітер із снігом; метелиця, хуртовина**»: *зав'ір'уха*, *заме'т'іл'*, *хурто'вина*. Деякі номени (або їхні варіанти) зафіксовано в інших українських діалектних масивах: в одеському ареалі виявлено лексему *меті́ль* «хуртовина» [СУГО, с. 127], у поліському – номени *за́меть* «хуртовина, метелиця», *метéлиця* «попелиця», *меті́ль* «снігопад з вітром, завірюха» [ЛПГ, с. 78, 125], *завиру́ха* «метелиця», «назва танцю», «заваруха (військові дії)», *за́мит'* «метелиця» [АЗП І, с. 162, 171], у гуцульському – дериват *за́मितь* (і фонетичний варіант *за́мікъ*) «замет, заметіль», лексему *метéлиця* (і дериват *метелю́ха*) [ГГ, с. 77, 122],

у буковинському – словотвірний варіант *заметі́ля* «сніговий, хуртовина» та номен *меті́ль* «метелиця» [СБГ, с. 136, 287], у бойківському – *меті́ль'уга* «метільниця», *меті́ль'ниці'а* (і фонетичні варіанти *меті́ль'ниці'а*, *міт'іл'ниці'а*) «метелиця», «сварка, бійка» та *міті́ль'* (також акцентний *міті́ль'* та фонетичний варіанти *ме́т'іл'*) «метелиця» [БГО I, с. 438, 441], у лемківському – іменники *завіру́ха* «завірюха, заметіль, хуртовина», «бунт» та *за́міт* «замет, кучугура снігу» [ПЛГ, с. 94, 101], у західноволинському – лексему *завіру́ха* «метелиця», «вихор на голові» [КЗГ, с. 117].

Для називання дії зі значенням «початися заметілі, запилити» послуговуються безособовою формою дієслова *зас'н'їжило*.

Явища «снігопад без вітру» та «пухкий, розсипчастий сніг» не мають окремих однослівних номінацій, натомість трапляються словосполучення *тихий с'н'їг* та *сухий с'н'їг* відповідно.

Окремі іменники вжито з семантикою «намет, гірка снігу», що спостерігаємо в коментарі: *не^ре^мети / за^носи так і назі^вайім / не^ре^м'іта / йак^раз насі^пайе // куч'у^гуру наме^ло*. У поліських говірках засвідчено номен *перемёт* «рибальська снасть з багатьма гачками, яку встановлювали поперек течії» [АЗП II, с. 38] і варіант *перемёт* «перемет» [ЛПГ, с. 157], у бойківських – лексему *заніс* «черга в млині» [БГО I, с. 278].

Назвами дії, коли брѣохаш, поволі, важко йдеш (зокрема по глибокому снігу), є дієслова *гре^сти*, *гре^бти*, *г^рузнути*. У західнополіському ареалі зафіксовано дієслово *гребті́* «грабати; гребти» [АЗП I, с. 108], у бойківському – лексему *гребті́* (й акцентний варіант *г^репті́*) «гребти (сіно)» [БГО I, с. 192], у лемківському – дієслово *гребáти* «розгрібати щось, гребтисся, длубатися в чомусь» [ПЛГ, с. 62], у закарпатському – семи *г^репті́* «розгрібати, розривати що-небудь», «грабкати (гребти граблями сіно, отаву і под.)» та *г^реб^іти* «бажати» [ССХ, с. 52, 58].

Носії говірки, згадуючи дію зі значенням «рипіти, видавати рип під ногами (зокрема про сніг у морозну погоду)», вживають однослівну лексему *ри^пит'*. Словосполучення *рипіти т^вавту* «кричати», «голосити» виявлено в бойківських говірках [БГО II, с. 174], дієслово *рипіте* «верещати» – у західноволинських [КЗГ, с. 208], лексему *рипіти* «плакати» – у буковинських [СБГ, с. 455–456], номінацію *ріпкан'е* «скрипіння дверями» – у закарпатських [ССХ, с. 307].

Поняття «вузька стежка, протоптана в снігу» реалізовано іменником *дорож^жка*. Номени *дорожі́на* «дорога», «неширока дорога», *дорожка* «дорожина», «тканий килим, яким застеляють підлогу», «вишивка прямокутної форми, яку навскіс вішали на стіні» [АЗП I, с. 139] та фонетичні варіанти *дорож^жка*, *даруож^жка* «велика вудка, пере-

важно з блешнею, для ловлі щук і окунів» представлено в поліському ареалі [ЛПГ, с. 64, 68], дериват *дорога* «дорога» та словотвірні варіанти *доріж^чина* «доріжечка», *доріш^ка* (й іменник *дорож^жейка*) «стежка» – у бойківському [БГО I, с. 229], іменники *дорóга* «галактика, Чумацький шлях» та *дорóжка* «рядно, яким застеляють підлогу» – в одеському [СУГО, с. 71], лексему *дорóжка* «доріжка», «легкий візок2 – у лемківському [ПЛГ, с. 82], номінацію *дорóга* «Циганська Дорога (Молочний Шлях) 2 – у буковинському [СБГ, с. 100]; відомий також номен *дорóга* «дорога, вулиця», «простір між нитками основи, куди пролітає човник» у гуцульському обширі [ГГ, с. 61–62].

Сніжинка, кристал снігу у вигляді зірочки має репрезентант *с'н'їжинка*.

На позначення природного явища «ожеледь, тонкий шар льоду на поверхні землі, на деревах і т. ін. після сирієї погоди або відлиги» використано лексему *голол'од*, а також номен *слизота*, що властивий і сучасній українській літературній мові зі значенням «слизькість (на дорогах, стежках і т. ін.), що виникає від дощу, ожеледі» [СУМ IX, с. 352]. Один із інформантів подає цікаве порівняння ожеледиці, маючи на увазі надзвичайну слизькість: *голол'од йак ст'ікло*.

Окремі варіанти назв засвідчено в інших українських говірках. У поліському континуумі виявлено лексеми *голол'одиц'а*, *голол'одица*, *голол'одница* «верхольод (льодове покриття на поверхні снігу після відлиги)» [АЗП I, с. 98], *слизотá* «шеріш» та *слизота* «ожеледиця» [АЗП II, с. 155], *гололь'одица* (і варіант *гололь'одиця*) «голодощук (ожеледь, ожеледиця)» та *голодощук* (і словотвірні варіанти *голощáк*, *голощук*, *голощок*, *голощуюк*) «ожеледь, ожеледиця» [ЛПГ, с. 56], у східнословобожанському – варіант *гололь'одиця* «гололід (голольод)» [СУСГ, с. 55], у західноволинському – іменник *слизота* «ожеледиця» [КЗГ, с. 222], у закарпатському – номен *голол'одиц'а* «поледиця (дуже слизька дорога взимку)» [ССХ, с. 50].

Окремої номінації для дії «танути, перетворюватися на воду внаслідок дії тепла (про сніг, лід)» носій говірки не зазначає, натомість пригадує синонімічні назви: *роз^тайе ў осноўном / п'ід^мт:айе / п'ід^мт:ало*. У лемківських говірках виявлено іменник *розта́ня* «розтавання» [ПЛГ, с. 274], у закарпатських – дієслово *розта́яти* «істяти; розтяти (про сніг, лід і под.)» [ССХ, с. 319].

Лексему «шар снігу на корі дерев, дахах будівель та ін.» не представлено окремою номінацією, однак респондент подає коментар, у якому простежено процес випадання та розтавання снігу: *накі^дайе / нам'ітайе с'н'їгом і до^вол'но ба^дгато / а то^д'і йак нач'іна роз^тават' і з^с:у^вайец':а і ў жо^лоб^нки і ^поза жо^лоб^нками*.

Як назва проталини, місця, де протанув сніг і видно землю, виступає іменник *п'ід^мталінка*.

Засіб реалізації семи «відлига, значне потепління взимку або ранньою весною, що викликає часткове розтавання снігу, льоду» – іменник *от':еп'ел'*.

Для називання весняного періоду, коли розтає сніг, річки наповнюються водою, псуються дороги, використовують лексему *бе^мздо'р'іж':а*. Носій говірки додає: *це врем'а / коли дуже з'р'аз'ко / не^м про'їде^мш*. Маніфестант *бездорож* «негода (зима)» засвідчено в поліському континуумі [ЛПГ, с. 30].

Для найменування поняття «**буря, ураган, навальний вітер із дощем, грозою, а взимку – зі снігом**» послуговуються іменником *ураган*, який в українській літературній мові відомий із дещо іншим значенням: «вітер великої руйнівної сили (до 12 балів)» [СУМ X, с. 472].

На позначення місця, де вітер здув сніг, використано номінацію *бе^млебе^мна*. В одеському ареалі зафіксовано номен *белібень* «незарослий, голий горбок, пустка» та фонетичний варіант *белебень* «шпиль», «місце без затишку і рослинності», а також іменник *балабень* «те саме значення» [СУГО, с. 21].

Дорогу, занесену снігом, позначено об'єктивним словосполученням *зане^мсло* (або *заме^мло*) *до'рогу*.

Поняття «**багато снігу, глибокий сніг, великі замети снігу**» реалізовано обставинним та атрибутивним словосполученнями, відповідно, *багато с'н'ігу* та *глибокий с'н'іг*.

Значення «**хуртовинний (про день)**» виражено лексевою *ме^мте* та атрибутивним словосполученням *с'н'іжний ден'*.

Дію «**намерзати (про сніг, лід)**» позначають безособові форми *намерзло*, *обмерзло*.

Висновки. Аналізовану говірку визначає наявність різних за походженням і структурою назв снігу та пов'язаних із ним понять і процесів. Помічено активне вживання безособових дієслівних форм та особових теперішнього часу.

Досліджувану ЛСГ в основному характеризує спільнослов'янська лексика (*мокриї с'н'іг*, *первий* (*перший с'н'іг*), *крупа*, *м'ахкий*, *с'н'іжна з'іма* та ін.); засвідчено окремі російські запозичення (*сл'акот'*, *дорожка*, *голол'од*, *от':еп'ел'*).

З-поміж виявлених слів та словосполучень зафіксовано загальноновживану лексику і з тотожною семантикою (*зав'іруха*, *хуртовина*, *зас'н'іжило*, *з'рунути*, *ри^мтит'* та ін.), і з відмінною (*куч'угура* «невелика полого гора; горб», «те саме значення, що купа», *ураган* «вітер великої руйнівної сили (до 12 балів)», «про велику силу, напруженість проходження чого-небудь», *гре^мбти* «упираючись об воду веслом або чим-небудь іншим, приводити в рух човен», «розгрібати, розривати що-небудь», «збирати що-небудь у купу граблями, лопатою і т. ін.», «жадібно забирати, захоплювати що-небудь», *зане^мсло* «несучи, доставляти, приносити що-небудь кудись, комусь», «переміщати що-небудь в інше місце; відносити», «піднімати догори або відводити вбік (руку, зброю і т. ін.), наміряючись вдарити або готуючись виконати яку-небудь іншу дію», «покривати чим-небудь сипким; засипати», «записувати кудись, у що-небудь», «тхнути, відгонити чим-небудь»). Окремі номени спостережено також в інших діалектних континуумах із різними значеннями (сема *крупка* «зборка» – у буковинському, фонетичний варіант *валете* «безладно або у великій кількості щось скидати куди-небудь», «бити», «іти навально, напролом», «жертви (про худобу)» – у західноволинському, лексема *дорожка* «доріжка», «легкий візок» – у лемківському, дієслово *гребті* (й акцентний варіант *грєпті*) «гребти (сіно)» – у бойківському, варіант *голольодія* «гололід (голольод)» – у східнословобожанському обширі та ін.).

З усіх засвідчених у досліджуваному континуумі лексем 84% – загальноновживані слова, 16% – найменування, відомі лише в діалектах. Специфічних слів, характерних тільки для цієї говірки, не виявлено.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДжЕРЕЛ

АЗП – Аркушин Г.Л. Словник західнополіських говірок : у 2 т. Луцьк : Вежа, 2000. Т. 1. 354 с.; Т. 2. 458 с.

ГГ – Гуцульські говірки : короткий словник / відп. ред. Я. Закревська. Львів, 1997. 232 с.

ЛПГ – Лисенко П.С. Словник поліських говорів. Київ : Наук. думка, 1974. 260 с.

СБГ – Словник буковинських говірок / за заг. ред. Н.В. Гуйванюк. Чернівці : Рута, 2005. 688 с.

СУГО – Словник українських говорів Одещини / за ред. О.І. Бондаря. Одеса : ОНУ імені І.І. Мечникова, 2010. 232 с.

СУМ – Словник української мови : в 11 т. / за ред. І.К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 9. 1978. 916 с.; Т. 10. 1979. 658 с.

ПЛГ – Пиртей П.С. Короткий словник лемківських говірок / упоряд. Є.Д. Турчин. Івано-Франківськ : Сіверсія МВ, 2004. 364 с.

ССХ – Сабадош І. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району. Ужгород : Ліра, 2008. 480 с.

КЗГ – Корзонюк М.М. Матеріали до словника західноволинських говірок. *Українська діалектна лексика* : збірник наук. праць. Київ : Наук. думка, 1987. С. 6–267.

БГО – Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок. Київ : Наук. думка, 1984. Ч. 1. 495 с.; Ч. 2. 515 с.
СУСГ – Словник українських східнословобанських говірок / К. Глуховцева, В. Леснова, І. Николаєнко, Т. Терновська, В. Ужченко. Луганськ, 2002. 234 с.

ЧНН – Словник говірок Нижньої Наддніпряниці : у 4 т. / за ред. В.А. Чабаненка. Запоріжжя, 1992. Т. 4. 261 с.

ЛІТЕРАТУРА

1. Манакин В.Н. Сопоставительная лексикология. Киев : Знання, 2004. 326 с.
2. Кондратенко М.М. Лексика народной метеорологии в славянских языках : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.03. Москва, 1994. 22 с.
3. Кондратенко М.М. Особливості номінації природних явищ у говорах Сілезії і Франконії. URL: https://ua-referat.com/Особливості_номінації_природних_явищ_у_говорах_Сілезії_і_Франконії.
4. Павлюк М.В. Про вивчення назв вітрів у діалектах слов'янських мов. *Праці XII Респ. діалектол. наради*. Київ : Наук. думка, 1971. С. 446–449.
5. Толстой Н.И., Толстая С.М. Гром и град в Полесье : очерки славянского язычества. Москва : Индрик, 2003. С. 126–161.
6. Усачева В.В. Из наблюдений над метеорологической лексикой Полесья и Карпат. *Полесский этнолингвистический сборник : материалы и исследования*. Москва : Наука, 1983. С. 217–225.
7. Могила О.А. Карпато-поліські лексико-семантичні паралелі (на матеріалі метеорологічної лексики). *Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі* : тези XV Респ. діалектол. наради. Житомир, 1983. С. 58–59.
8. Могила О.А. Метеорологическая лексика украинских говоров (лексико-семантическая, ареальная и генетическая характеристика) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02. Киев, 1984. 22 с.
9. Могила О.А. Метеорологічна лексика Полісся і Карпат. *Семасіологія і словотвір* : збірник наук. праць. Київ : Наук. думка, 1989. С. 16–19.
10. Могила О.А. Метеорологічна лексика українських говорів : монографія. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2008. 213 с.
11. Могила О.А. Назви вихору в українських говорах. *Українська діалектна лексика*. Київ : Наук. думка, 1987. С. 20–30.
12. Гурін М. Регіональні особливості метеорологічної лексики карпатських говірок Волевецького району Закарпатської області. *Східнослов'янська філологія : здобутки та перспективи* : збірник матеріалів II Всеукр. студ. наук. конференції. Кривий Ріг, 2003. С. 219–222.
13. Нефедова Е.А. Северные ветры : фрагмент диалектной картины мира. *Діалекти в синхронії та діахронії : загальнослов'янський контекст* : тези доп. міжнарод. конф. Київ : КММ, 2014. С. 356–360.
14. Касьянова В.М. Русская метеорологическая лексика (история и функционирование) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Москва, 1984. 16 с.
15. Мельникова Е.Г. Метеорологическая лексика в Псковской области (с признаками «цвет» и «размер»). *Лексический атлас русских народных говоров* : материалы и исследования. 1998. Санкт-Петербург: ИЛИ РАН, 2001. С. 190–193.
16. Суспицына И.Н. Метеорологическая лексика в говорах Русского Севера : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Екатеринбург, 2000. 20 с.
17. Макушева О.А. Метеорологическая лексика в орловских говорах : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Орел, 1994. 17 с.
18. Kupiszewski W. Słownictwo meteorologiczne w gwarach i historii języka polskiego. Wrocław, 1969. 168 s.
19. Ситянина Н.В. Структурно-семантическое исследование наименований объектов и явлений природы в современном английском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Санкт-Петербург, 2004. 25 с.

REFERENCES

1. Manakin V.N. (2004) *Sopostavitel'naya leksikologiya* [Comparative lexicology]. Kyiv: Znannya. (in Russian)
2. Kondratenko M.M. (1994) *Leksika narodnoy meteorologii v slavyanskikh yazykakh* [Lexicon of folk meteorology in the Slavic languages] (Extended abstract of PhD dissertation). Moscow.
3. Kondratenko M.M. *Osoblyvosti nominatsii pryrodnykh yavlyshch u hovorakh Silezii i Frankonii* [Features of the nomination of natural phenomena in the dialects of Silesia and Franconia]. URL: https://ua-referat.com/Osoblyvosti_nominatsii_pryrodnykh_yavlyshch_u_hovorakh_Silezii_i_Frankonii/

4. Pavliuk M.V. (1971) Pro vyvchennia nazv vitriv u dialektakh slovianskykh mov [On the study of wind names in the dialects of Slavic languages]. *Pratsi XII Resp. dialektol. narady* [Proceedings of the XII Rep. Dialectol. Meeting]. Kyiv: Nauk. dumka, pp. 446–449.
5. Tolstoy N.I., Tolstaya S.M. (2003) *Grom i grad v Poles'e: ocherki slavyanskogo yazychestva* [Thunder and hail in Polesie: sketches of Slavic paganism]. Moscow: Indrik, pp. 126–161. (in Russian)
6. Usacheva V.V. (1983) Iz nablyudeniy nad meteorologicheskoy leksikoy Poles'ya i Karpat [From observations of the meteorological vocabulary of Polesie and the Carpathians]. *Poleskiy etnolingvisticheskiy sbornik: materialy i issledovaniya* [Polesie ethnolinguistic collection: materials and research]. Moscow: Nauka, pp. 217–225.
7. Mohyla O.A. (1983) Karpato-poliski leksyko-semantichni paraleli (na materialy meteorolohichnoi leksyky) [Carpatho-Polissya lexical-semantic parallels (on the material of meteorological vocabulary)]. *Struktura i rozvytok ukrainskykh hovoriv na suchasnomu etapi: tezy XV Resp. dialektol. narady* [The structure and development of Ukrainian dialects at the present stage: theses XV Rep. Dialectol. Meeting]. Zhytomyr, pp. 58–59.
8. Mogila O.A. (1984) Meteorologicheskaya leksika ukrainskikh govorov (leksiko-semanticheskaya, areal'naya i geneticheskaya kharakteristika) [Meteorological vocabulary of Ukrainian dialects (lexico-semantic, areal and genetic characteristics)] (Extended abstract of PhD dissertation). Kyiv.
9. Mohyla O.A. (1989) Meteorolohichna leksyka Polissia i Karpat [Meteorological vocabulary of Polissya and the Carpathians.]. *Semasiolohiia i slovtvir: zb. nauk. prats* [Semasiology and word formation: a coll. of scientific papers]. Kyiv: Nauk. dumka, pp. 16–19.
10. Mohyla O.A. (2008) *Meteorolohichna leksyka ukrainskykh hovoriv: monohrafiia* [Meteorological vocabulary of Ukrainian dialects: monograph]. Kyiv: Vyd. tsentr KNLU. (in Ukrainian)
11. Mohyla O.A. (1987) Nazvy vykhoru v ukrainskykh hovorakh [Names of the vortex in Ukrainian dialects]. *Ukrainska dialektna leksyka* [Ukrainian dialect vocabulary]. Kyiv: Nauk. dumka, pp. 20–30.
12. Hurin M. (2003) Rehionalni osoblyvosti meteorolohichnoi leksyky karpatskykh hovirok Volovetskoho raionu Zakarpatskoi oblasti [Regional features of meteorological vocabulary of Carpathian dialects of Volovets district of Zakarpattia region]. *Skhidnoslovianska filolohiia: zdobutky ta perspektyvy: zb. materialiv II Vseukr. stud. nauk. konf* [East Slavic Philology: achievements and prospects: coll. materials II All-Ukrainian. stud. science. conf.]. Kryvyi Rih, pp. 219–222.
13. Nefedova E.A. (2014) Severnye vetry: fragment dialektnoy kartiny mira [Northern winds: a fragment of the dialectal picture of the world]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: zahalnoslovianskyi kontekst: tezy dop. mizhnarod. konf.* [Dialects in synchrony and diachrony: all-slavic context: abstracts of international conf. reports] Kyiv: KMM, pp. 356–360.
14. Kas'yanova V.M. (1984) Russkaya meteorologicheskaya leksika (istoriya i funktsionirovanie) [Russian meteorological vocabulary (history and functioning)] (Extended abstract of PhD dissertation). Moscow.
15. Mel'nikova E.G. (2001) Meteorologicheskaya leksika v Pskovskoy oblasti (s priznakami “tsvet” i “razmer”) [Meteorological vocabulary in the Pskov region (with the signs “color” and “size”).] *Leksicheskiy atlas russkikh narodnykh govorov: materialy i issledovaniya. 1998* [Lexical atlas of Russian folk dialects: materials and research. 1998]. St. Petersburg: ILI RAN, pp. 190–193.
16. Suspitsyna I.N. (2000) Meteorologicheskaya leksika v govorakh Russkogo Severa [Meteorological vocabulary in dialects of the Russian North] (Extended abstract of PhD dissertation). Ekaterinburg.
17. Makusheva O.A. (1994) Meteorologicheskaya leksika v orlovskikh govorakh [Meteorological vocabulary in Oryol dialects] (Extended abstract of PhD dissertation). Orel.
18. Kupiszewski W. (1969) *Słownictwo meteorologiczne w gwarach i historii języka polskiego* [Meteorological vocabulary in dialects and history of the Polish language]. Wrocław. (in Polish)
19. Sityanina N.V. (2004) Strukturno-semanticheskoe issledovanie naimenovaniy objektov i yavleniy prirody v sovremennom angliyskom yazyke [Structural and semantic study of the names of objects and natural phenomena in modern English] (Extended abstract of PhD dissertation). St. Petersburg.